

Цркве и манастири Светом Сави у српским земљама и по свету

према календару „црква“ србске православне патријаршије за 2006. и
Владимиру Ћоровићу „Свети Сава у народном предању – цркве“

АРХИЕПИСКОПИЈА БЕОГРАДСКО-КАРЛОВАЧКА

- Београд - Велика црква на Врачару.
- Београд - Мала црква на Врачару.
- Београд - капела при Богословији Светог Саве.
- Раковица - А.В. Богић у „Гласнику Србског ученог друштва“ 19. 1866, стр. 218, записује: „Приповедају да је манастир Раковиса био у атару села Раковица, више садашње раковичке механе, где се место до скоро познавало а и сада се налази у земљи Часна Трпеза. Одатле је премештен од турског зулума. Док је горе био кажу да је славио Светог Саву“.
- Шанац Бечмен сурчинског протопопијата има цркву Светог Саве подигнуту 1748.
-

ЕПАРХИЈА СРЕМСКА:

- село Бечмен - из 1795-1810.
- село Черевих - из 1819. Саграђена је око 1700. а храмовна слава је Свети Сава. Освети је митрополит Стефан Метоксијац.
- село Марадик - из 1777.г. Црква стара, од дрвета, трском покривена. Храм Свети Сава српски. Забележено 30. децембра 1732.
- манастир Врдник - капела Светог Саве
- Кувеждин - задужбина Свегога Стефана Штиљановића из 16.в., једини манастир Светога Саве у Србији и Црној Гори. Посвећен светима Симеуну и Сави „србским просветителима и научителима“. Запустео за време турске власти, а обновили га избегли из Србије калуђери манастира Сланца.
-

ЕПАРХИЈА БАНАТСКА:

- село Мраморак
- село Србски Итебеј - црква посвећена Спаљењу Моштију Св. Саве из 1774.Г.
- село Црна Бара - храм Преноса моштију Св. Саве из 1847. г.
- село Конак - црква из 1758. г.

ЕПАРХИЈА БРАНИЧЕВСКА:

- село Крњево - црква Спаљења Моштију Светога Саве из 1970. г.
- село Војска - из 1998. село Тополовник.

ЕПАРХИЈА БАЧКА:

- Оџаци - из 2000. г.
- Мол - зидана између 1808 и 1824. г.
- Црвенка - из 1995.Г.
- Нови Сад - црква Преноса Моштију Светога Саве у Новом насељу.

ЕПАРХИЈА ШАБАЧКО-ВАЉЕВСКА:

- село Дупљај код Рабровице из 2005.
- Манастир Каона - крстионица

ЕПАРХИЈА ШУМАДИЈСКА:

Крагујевац

- село Сиоковац - код Јагодине, из 1938, обновљен 1997.
- село Барајево - храм Спаљења Моштију Светог Саве
- село Кусадак - храм Светог Саве и Светог Симеона

ЕПАРХИЈА ЖИЧКА:

- Краљево - црква Спаљења Моштију Светог Саве Манастир Жича - Црква, капела Светог Саве
- село Лучани - црква Спаљења Моштију Светог Саве.
- село Грачац - Подунавци - из 12. века, обновљена 1812. За њу се још у 19. веку причало да ју је подигао Свети Сава онда када и манастир Жичу, и да је и сама била манастир, метох жички. На јужној страни ове цркве, у планини Гочу, један вис зове се Савина Трпеза, а друш Савип /1аз. На левој страни Грачачке реке налази се заселак села Грачаца, који се зове Савовци. за све ове називе народ држи да воде порекло од Свеог Саве
- село Дашница ратајска - нова црква Спаљења Моштију Светог Саве
- село Јарменовци - из 1973. г.
- село Миланца - из 1853.
- село Висибаба пожешка - на Савинцу.
- Таково - у Савинцу, из 1819., задужбина Милоша Обреновића.
- село Мокра Гора - Међавник - црква Преноса Моштију Светог Саве (2005)
- село Савово - преко брдашца, од испоснице Светог Саве, код Студенице, налази се село Савово са развалинама старе цркве која се зове Савовска.

ЕПАРХИЈА ВРАЊСКА: нема

ЕПАРХИЈА НИШКА:

- Ниш - хиландарски метох, из 1987. г.
- Ћићевац - из 1888/1889. г.
- село Браљина - код Ћићевца - црквица Светог Саве из 14.в., откривена 1895. г., обновљена 1991.

ЕПАРХИЈА РАШКО-ПРИЗРЕНСКА:

Косовска Митровица

- Лизица - црква коју је почетком 14. века саградио Архиепископ Никодим

ЕПАРХИЈА ТИМОЧКА:

- село Рудна Глава - из 1900.

ЕПАРХИЈА МИЛЕШЕВСКА:

- село Аљиновићи - из 1987-1988. - Пријепоље

ЕПАРХИЈА БУДИМЉАНСКО- НИКШИЋКА:

- Никшић - на Боботовом гробљу
- село Кленак
- место Почивала (не зна се када је саграђен, по предању одмах после Косовске битке; живописан почетком 17. в. обнављан 1903. и 2000. г.)
- село Мируше

- село Дужи код Шавника (обновљен 1904)

ЕПАРХИЈА ЦРНОГОРСКО- ПРИМОРСКА:

- Његуши (село Ераковићи) - код Цетиња.
- село Главати - Грбаљ.
- село Клинци - Луштица.

Херцег Нови

- манастир Савина - код Херцег Новог, основао га Свети Сава и посветио своме небеском покровитељу Сави Освећеноме, али га је народ, као и читав крај, прозвао по Светом Сави Србском.
- село Морињ - код Рисна
- место Годиње (Црмница) код Бара - порушена црква.
- место Ђенаши - Паштровићи.
- место Крстац - код Будве.
- место Фрутак - код Даниловграда
- место Црквица - код Колашина: Бож. Булатовић у „Веснику Српске Цркве“, 30, 1925, стр. 710 пише: „Кад је Свети Саво путовао по свету, дође и на место Црквица, где је сад Савина црква. Око њега се искупи много народа, коме је он проповедао слоту и љубав. При поласку Свети Сава побије на том месту велики дрвени крст и стави у аманет читавом скупу да ту подигне храм. Због тога се то место и назвало Црквица. на том месту подишута је црква тек 1900.г“
- Подгорица - М. Шобајић у „Старинама Зетским“, Београд, 1892, стр. 61, записује: „Помиње се манастир Светога Саве у Тјечевића Махалу у Подгорици. Ту се, веле, родио Немања. Неки веле да је Свети Сава цркву направио баш у кућу где је рођен
- Савинац у Шаранима - У црногорском срезу рудничке нахије, на Савинцу, при реци Савинцу, подигнута је 1819. црква Светом Сави.
-

У МАКЕДОНИЈИ

ОХРИДСКА АРХИЕПИСКОПИЈА:

нема

У ХРВАТској И СЛОВЕНИЈИ

ЕПАРХИЈА ГОРЊО-КАРЛОВАЧКА:

село Брлог оточачки - из 1740. г. По попису из 1755. у Брлогу се налазио храм Светог Саве.

ЕПАРХИЈА ДАЛМАТИНСКА:

- Сплит - капела из 1992.
- Сплит - нова црква, започета 1943, недовршена до данас.
- Земуник - код Задра, - из 19.в., савијена са земљом од хрватске војске у последњем рату.
- Манастир Крка - капела на манастирском гробљу.

ЕПАРХИЈА ЗАГРЕБАЧКО- ЉУБЉАНСКА:

- Крижевци - црква из 1900.
- Цеље - црква из 1931. срушена на почетку Другог светског рата, необновљена, служи се у изнајмљеној римокатоличкој богомољи.

ЕПАРХИЈА ОСЕЧКО-БАРАЊСКА: нема

ЕПАРХИЈА СЛАВОНСКА:

- село Врбовљани - из 1759, уништена у Другом светском рату

У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

ЕПАРХИЈА БАЊАЛУЧКА:

- село Нова Топола - у изградњи.
- село Бронзани Мајдан - у изградњи.
- село Сводна - у изградњи.

ЕПАРХИЈА БИХАЋКО-ПЕТРОВАЧКА:

- Дрвар - из 1932-1940.Г.
- село Граци Кључки - из 1970-1978. г.

ЕПАРХИЈА ДАБРО-БОСАНСКА:

- Сарајево - Блажуј (из 1892, оштећен у рату 1992, па поправљен)
- Вишеград - Горња Лијеска - из 2003. г.
- Завидовићи - из 1910. г.

ЕПАРХИЈА ЗАХУМСКО-ХЕРЦЕГОВАЧКА:

- село Самобор - код Гацка, старија црква обнављана 1979. и 2002. Ј. Дедијер у „Насељима“6, 1909, стр. 187-8 пише: „У селу Самобору, у гатачком пољу, има око 80 кућа, а четири братства. Сви славе Светог Саву. Пореклом су из Пиве, а причају да су род са Стеваном Мусићем. На темељима старе обновљен је на овом месту 1903. храм Светог Саве. А стара црква била је подигнута тамо где се налазио један само бор, по коме је село добило име“.
- село Прибојни - Л. Нинковић у „Монографији манастира Добрићева“, Мостар, 1908, стр. 78) пише: „У Прибојнима, билећки срез у Херцеговини, подигла је храм Светом Сави као своју задужбину, једна од четири кћери бана Калања“.

ЕПАРХИЈА ЗВОРНИЧКО-ТУЗЛАНСКА:

- Бијељина - Батковић - на месту тешко оштећеног храма из 1912, подигнут из темеља 1988.
- село Вршапи - из 1981. г.
- село Горња Слатина - из 1965-1971.
- Добој - Придјел - у изградњи.
- село Полум - Зворник - из 1990. г.

У МАЂАРСКОЈ

ЕПАРХИЈА БУДИМСКА

нема

У РУМУНИЈИ

ЕПАРХИЈА ТЕМИШВАРСКА:

Сараш Северин - Манастир Златица - црква Светих Србских Просветитеља Симеона и Саве, из доба Св. Саве, 13-ог века

У БЕЛГИЈИ

ЕПАРХИЈА ЗАПАДНОЕВРОПСКА:

- Брисел

У ФРАНЦУСКОЈ

ЕПАРХИЈА ЗАПАДНОЕВРОПСКА:

- Париз

У ХОЛАНДИЈИ

ЕПАРХИЈА ЗАПАДНОЕВРОПСКА:

- Најмеген

У НЕМАЧКОЈ

Епархија Западноевропска:

- Бајројт

Епархија Средноевропска:

- Фрајбург - Пренос Моштију Светога Саве.
- Берлин
- Хановер - Спаљење Моштију Светога Саве - из 2001. г.

У АУСТРИЈИ

Епархија Средноевропска:

- Беч

У ШВАЈЦАРСКОЈ

Епархија Средноевропска:

- Лугано

У ВЕЛИКОЈ БРИТАНИЈИ И СКАНДИНАВИЈИ

(Епархија Британско-скандинавска):

- Лондон (ВБ)
- Енскеде (Шведска)

У АМЕРИЦИ

ЕПАРХИЈА ЗАПАДНОАМЕРИЧКА:

- Финикс
- Сан Габриел
- Лос Анђелес - на српском гробљу.
- Џексон
- Вашингтон

ЕПАРХИЈА СРЕДЊЕЗАПАДНОАМЕРИЧКА:

- Милвоки
- Либертивил

ЕПАРХИЈА ИСТОЧНОАМЕРИЧКА:

- Мекиспорт - из 1951.
- Кливленд - из 1924.
- Бостон - из 2006.
- Њујорк - из 1944.

ЕПАРХИЈА АМЕРИЧКО-КАНАДСКА МИТРОПОЛИЈЕ НОВОГРАЧАНИЧКЕ:

- Њујорк
- Кливленд
- Џолијет
- Гера
- Саут Сент Пол

КАНАДА:

Епархија Канадска:

- Едмонтон
- Ванкувер
- Лондон - Онтарио
- Торонто

АРГЕНТИНА:

Епархија Источноамеричка:

- Буенос Ајрес (из 1995)

АУСТРАЛИЈА И НОВИ ЗЕЛАНД

ЕПАРХИЈА АУСТРАЛИЈСКО-НОВОЗЕЛАНДСКА

- Сиднеј
- Перт
- Аделаида
- Канбера - парохијска црква
- Дарвин
- Илајн - Манастир Светог Саве
- Велингтон

АУСТРАЛИЈСКО-НОВОЗЕЛАНДСКА ЕПАРХИЈА МИТРОПОЛИЈЕ НОВОГРАЧАНИЧКЕ

- Манастир Светог Саве - Нови Каленић из 1985 - Нови јужни Велс
- Викторија - из 2002
- Аделаида, јужна Аустралија - из 1974
- Сиднеј - храм из 1954

У ГРЧКОЈ

- Света Гора - у Кареји
- Света Гора - у манастиру Русик
- Солун

У БУГАРСКОЈ

- У манастиру Светог Јована Рилског

РУСИЈА

Сибир

Јован Дучић о подизању цркве посвећене Светом Сави године 1727. у Сибиру

На крајњој источној граници Сибира према Кини, почетком XVIII века, један Србин, Сава Владиславић Рагузински, подигао је цркву посвећену Светом Сави као највишој духовној величини свога народа. (Јован Дучић)

Сава Владиславић Рагузински био је необична и знаменита личност с краја XVII и првих деценија XVIII века. Живот Владиславићев истраживао је песник Јован Дучић и после вишегодишњег рада написао је историјску монографију Један Србин дипломата на двору Петра Великог и Катарине I Гроф Сава Владиславић.

Родом из Херцеговине, после година младости проведених у Дубровнику, Сава Владиславић је прошао узлазни пут дипломате од Цариграда до Москве и Петрограда. На двору Петра

Великог и Катарине I, где је почаствован титулом грофа, деценијама је имао важну улогу, као царев тајни саветник, као способан сарадник у дипломатским војним, економским и културним подухватима и као лични пријатељ. Његова успешна и богата каријера завршавала се посланством у Кину, у које је кренуо 1725. године. Имао је задатак да, као опуномоћени министар руског двора, учествује у успостављању граничне линије између Русије и Кине и да, истовремено, на новим међама подиже пограничне градове и утврђења. То је чинио према указу Сената, донетом по наредби царице Катарине I 1726. године. Да је током читавог живота у срцу носио свој род и да се поносио духовном прошлошћу свога народа, сведочила је чињеница да је, иако на непрегледној удаљености од њега, подизао споменик у част и у славу те прошлости.

... У лето 1727. на дан Свете Тројице, Сава је основао Град Тројицкосавски. Да задовољи потребу и жељу православног народа, подигао је и цркву коју је назвао црквом Светог Саве Српског (Немањића), што је за нас Србе одиста узбудљиво кад помислимо колико је у овом даровитом Херцеговцу стално живела и радила српска мисао. (Јован Дучић)

(Даница Вукове задужбине за 1994, стр. 60-61)

Сава, епископ шумадијски **КУЛТ СВЕТОГ САВЕ У АМЕРИЦИ**

О исељавању Срба у Америку код нас се доста писало и обично се 1880. узимала као година када су се Срби почели исељавати у већем броју.

Међутим, историју српског исељеништва на северноамерички континент можемо поделити на пет раздобља: прво од 1815. до 1880, друго и највеће, од 1880. до 1914, треће од 1918. до 1941, четврто од 1945. до 1965. и пето од 1965. године до данас. Први познати Србин који се из Новог Сада доселио у Америку био је Ђорђе Шагић, иначе познат и као Ђорђе Фишер.

У прво време Срби су се насељавали у Њу Орлеансу, делти Мисисипија, Калифорнији, Невади и Аризони. Полазећи у Нови свет, понели су своју православну веру и необично велику љубав за Светога Саву, о коме су можда једино и знали од свих светих Срба. Када се наш човек нашао у Америци „гдје није више могао лијенчарити, него је морао радити и на сами свој Божић, на Богојављење своје, Св. Саву свог и све друге празнике своје осим дана Недјељнога" то му је најтеже падало. Дешавало се и то да су они најупорнији, који о празницима нису хтели да раде, остајали без посла. Али у местима где их је било на стотине, као у Бизбију, близу мексиканске границе, славили су све наше празнике и америчка грађанска надлештва тих дана нису радила.

Пре оснивања својих црквено-школских општина, Срби су оснивали своја добротворна потпорна удружења почевши већ од 1874. године. Није био редак случај да су носила име српског Светог Саве. Своје верске потребе Срби су, у прво време, задовољавали у православним руским, грчким и сиријанским храмовима. Црквено-школске општине су оснивали по угледу на општине у старом крају, одакле су обично доводили и свештенике. Тако се догодило и то да су српске парохије и црквено-школске општине биле скоро тридесет година старије од своје Српске православне епархије америчко-канадске, те је први епископ дочекан као човек без кога се могло. Већ по оснивању школа почео се у Америци неговати

култ Светога Саве као заштитника школа, а убрзо је постао заштитник и других српских установа, нарочито добротворних друштава. Док није дошло време да се приступи подизању првих српских храмова, од којих ће неколико бити посвећено Светоме Сави, „живело се без цркве“, како каже епископ Николај за америчке Србе, „више сећањем него гледањем“.

Ове године, када се обележава четири стотине година од спаљивања моштију Светога Саве у Београду, на Врачару, навршава се сто година од подизања првог српског храма у Америци - у **Џексону (Калифорнија)** – посвећеног Светом Сави. Акцију за подизање храма Светога Саве у Џексону покренуо је 1893. године јеромонах Севастијан Дабовић, Србин рођен у Америци и први Американац који је на тлу Америке рукоположен за православног свештеника. Сви остали православни свештеници, Руси, Грци и Сиријанци, долазили су у Америку већ као рукоположена свештена лица.

Подизање храма у Џексону почело је 1894. године. Звоно за нову цркву поклонио је руски епископ аљаскински и алеутски Николај, који је и осветио овај храм 4. децембра исте године. Око храма је одмах образовано и српско гробље које се и данас одржава, заједно са храмом, у највећем реду.

Освећењем првог светосавског храма у Џексону отпочело је неговање култа Светога Саве у Америци, које ће се касније пренети и у Канаду.

Заједничким средствима Срба и Руса купљена је једна црква у **Мекиспорту (Пенсилванија)** 1900. године и посвећена Светоме Сави. Исте године су се Руси издвојили, а у овом храму служено је све до подизања новог храма Светога Саве, 1951, око чијег се подизања нарочито потрудио протојереј др Милан Поповић, парох мекиспортско-дукенски (1934-1971).

У то време на Аљасци је већ живела већа група Срба са којима је у тесној вези био јеромонах Севастијан Дабовић. Он је, као мисионар, путовао не само по целој Америци већ и по **Аљасци**, преко које је православље, крајем осамнаестог века, и доспело у Америку. Осврћући се на свој рад на Аљасци јеромонах Севастијан, највећи српски мисионар нашега века, каже: „Моји кумови и од Индијаца-Колоштоени Иван Хљантич, Павел Катљенај и др. предузевши пут у тада врло незнатно местанце, сада солидни град Јуно, по нашем нарочитом упутству они (и други од наших парохјана) су сејали Реч и ширили православље, а последица тога је садашња Светониколајевска црква у Џуноу.

Затим будући благочиним у чину игумана, ја сам са народом подигао и заједно са јеромонахом Антонијем (Дешкевич-Корибут) и свешт. А. Јарошевичем осветио храм Св. Сави у **Дагласу, Аљаска**."

Око подизања светосавског храма на Аљасци, чија изградња је почела 1902. године, посебно се потрудио свештеник Александар Јарошевич из Дагласа. Приликом подизања овога храма Свети архијерејски сабор Краљевине Србије послао је свој прилог у износу од 50 америчких долара. Посетивши Аљаску, у храму Светога Саве на Аљасци богослужио је 1904. године епископ аљаскински Инокентије, који је управљао целом Руском црквом у Америци и Канади, а недавно је канонизован за светитеља.

Храм Светога Саве у **Дагласу** је за време једног пожара 1937. године изгорео, а у његовој близини остало је само српско гробље да сведочи о томе да је и Даглас убележен у српску читуљу која ће сведочити да је у овом граду било Срба, окупљених око храма српског Светог Саве.

Приликом организовања повеће групе Срба у **Кливленду (Охајо)** у црквену општину, 1909, питање богослужбеног места је решено узимањем једнога локала под закуп, а касније куповином једне зграде. Десет година доцније, 1919, купљена је једна немачка лутеранска црква која је, после преуређења и постављања иконостаса, посвећена Светоме Сави. Освећење је, по овлашћењу патријарха српског Димитрија, извршио архимандрит Мардарије

Ускоковић, потоњи епископ америчко-канадски, 1924. године. Овај храм је служио све до 1963. године када је у Парми (део Кливленда) подигнут и освећен велелепни храм Светога Саве који осветише епископи: Стефан, Фирмилијан и Григорије.

Када је једно од највећих насеља Срба у Америци - **Лос Анђелес у Калифорнији** - приступило 1909. године грађењу храма, одлучено је да он буде посвећен Светоме Сави. Иако је акција грађења овога храма добро напредовала, архимандрита Севастијана је забрињавао „анархистички социјализам, који је проникнуо међу све народности и слојеве и сталеже - шта с њим урадити?" Храм је завршен 1911. године и око њега је образовано српско гробље. Све доскоро је служио као парохијски храм за један део овога града, а недавно је парохија подигла нови храм Светога Саве у Сен Гебријелу.

Приликом оснивања црквено-школске општине у **Милвокију (Вискансин)** 1912. године, Срби овога града су купили једну кућу и одлучили да од ње начине цркву и посвете је Светом Сави. Прво богослужење у овој адаптираној цркви је било на Божић 1913. године, а последње 10. новембра 1957, јер је саграђена нова црква Светога Саве у Милвокију у времену од 1956. до 1957. године. Овај храм, чији су унутрашњи зидови украшени мозаиком, спада у ред најлепших српских храмова у Новом свету.

Новооснована црквено-школска општина у **Герију (Индијана)** одлучила је такође да свој новоподигнути храм освети, 1916. у част Светога Саве, али убрзо се увидело „да је сазидања црква мала за велику српску колонију и отпочело са планирањем за зидање веће цркве". Међутим, са зидањем новог храма српском Светом Сави у „Српској Гери", како Срби називају овај град, није ишло тако брзо. Темelj је осветио 2. јула 1937. епископ далматински Иринеј, администратор Епархије америчко-канадске, а нови храм епископ америчко-канадски Дамаскин 24. новембра 1938.

Када је оснивана Епархија америчко-канадска, јеромонах Алексије Савић, парох једне од највећих српских парохија у Америци, није хтео да призна ни њу ни њене архијереје, већ је прогласио себе „независним". Део ове угледне и добре парохије одвојио се од свога парохијског храма Светога Ђурђа и основао своју црквено-школску општину 5. маја 1935. Нова општина је купила један напуштени руски храм, са ванредно лепим иконостасом, и посветила га 26. априла 1936. Светом Сави. Освећење је извршио руски питсбуршки епископ Венијамин. На дан освећења храма ова општина је примила поздрав патријарха српског Варнаве и његов дар светосавском храму у **Питсбургу** у износу од 500 америчких долара. Када су у Питсбургу уједињене две парохије и када је освећен нови храм Свете Тројице, два српска храма - Свети Ђурђе и Свети Сава - затворена су у жељи да се поделе што пре забораве, а иконостас из храма Светога Саве је поклоњен новооснованој парохији светога Стефана Дечанског у Колумбусу (Охајо) 1973. године.

У току Другог светског рата, англиканска црква је у **Њујорку** поклонила Српској православној цркви у најужем центру града једну катедралу коју Срби посветише свом Светом Сави. Култ Светога Саве је после Другог светског рата још више растао и у Америци и у Канади. Тако су новосаграђени храмови у **Финиксу (Аризона)**, **Купертину (Калифорнија)** и **Ст. Питерсбургу (Флорида)** посвећени Светом Сави, а три новоосноване парохије, које се припремају за подизање својих храмова у **Бостону (Масачусет)**, **Хјустону (Тексас)** и **Сијетлу (Вашингтон)**, узеле су Светога Саву за свога патрона.

У неговању култа Светога Саве ништа се није заостало ни у Канади у којој има пет храмова посвећених највећем српском светитељу и „најслађем српском детету" Светоме Сави: у **Торонту, Ванкуверу, Винипегу, Лондону и Едмонтону**, а мала мисијска парохија у

Летбрицу, иако нема свога храма, услед малог броја нашег живља узела га је за свога заштитника.

Осим набројаних парохиских храмова у Америци и Канади, Светом Сави је посвећено и највеће српско светилиште у Америци манастир у **Либертивилу (Илиноис)**. Идеју о стварању једног српског манастира у Америци је архимандриту Мардарију Ускоковићу дао епископ охридски Николај приликом свог другог боравка у Америци. Када се епископ Николај невољно нашао у Америци после Другог светског рата и видео манастир Светог Саве, у коме ће касније бити и сахрањен, рекао је: „Као три струне на једном музичком инструменту, па у коју год удариш, дира срце Србиново. Ето такав је - сада већ знаменити - манастир Светог Саве у Либертивилу, насред Американског континента.

Прва струна та је сам храм светосавски, друга гробље манастирско, трећа дечје летовалиште. Струна молитве, струна туге и струна радости."

Освећење земљишта за нови манастир у Либертивилу извршио је архимандрит Мардарије 3. септембра 1923. године. Зидео га је са великим напором, улагао у њега и своја скромна материјална средства, трпећи оскудицу у сваком погледу, иако је већ тада боловао од тешке и неизлечиве болести. Да није било Михаила Пупина који му је притекао у помоћ великим прилозима, манастирско имање би било продато на лицитацији. Дуборезни иконостас манастирском храму је поклатио краљ Петар Други, а иконе академски сликар Урош Предић. Највећу улогу у ширењу и неговању светосавског култа у Америци имао је, и још има, манастир Светог Саве. У њему је после Другог светског рата радила Српска богословија, а данас је у овом манастиру седиште Епархије средњозападноамеричке, Богословски факултет и дечје летовалиште које такође носи име Светог Саве. У овом манастиру је живео и предавао у Богословији епископ жички Николај, који је и овде допринео ширењу култа Светог Саве својом књигом на енглеском језику Живот Светог Саве.

* * *

Ако се саберу сви храмови посвећени Светом Сави у отачаству и ван њега, у Америци, Канади, Западној Европи, Аустралији и Јужној Африци, онда ћемо видети да је већи број светосавских храмова ван нашега отачаства. Све ово доказује да је култ Светог Саве прешао све политичке и црквене границе и доспео у све крајеве света где Срби данас живе и још му подижу нове храмове. Добија се утисак да је Свети Сава потребнији српском народу у расејању, јер га он чува да не превери и да се не однароди. То су врло добро осетили и знали српски заробљеници у току Другог светског рата. „Српски заробљеници направили су својим рукама по немачким страшним и гладним логорима више скромних цркава у част свога омиљеног свеца", а њихови потомци му подижу сада храм на Врачару, у отачаству и расејању, јер схватају да им је он сада потребнији него икада. „То је добар знак", рекао би владика Николај. „То је знак да се српски народ у покајању повраћа своме свецу и да се неодољиви победоносац, Сава, враћа своме народу. То је знак победе српске у сваком погледу."

Захваљујући распрострањености култа Светог Саве, српски народ пружао је жилав отпор да би очувао православну веру, националну свест и успомену на своју мукотрпну али сјајну прошлост. Свети Сава му је помогао да у прошлости победи „Силнога Синана и са њиме царства свих султана". Надамо се да ће и у временима која долазе Свети Сава бити вођа пута који у живот води.

(Даница Вукове задужбине за 1994. стр. 52-59)

